

Antropologe Danielle Braun helpt bedrijven afscheid nemen van de pre-coronatijd

Intermediair 29 mei 2020

Ze zag hoe inheemse stammen die een ramp mee hadden gemaakt samen oprabbelden, woonde mega-begrafenissen bij in Tana Toraja (Indonesië) en leerde levenslessen van nomadenvrouwen in Iran. Nu helpt de Nederlandse antropologe Danielle Braun (52) bedrijven, zorginstellingen en ziekenhuizen weer op te starten in de nieuwe samenleving. 'We moeten op onze eigen manier afscheid nemen van het oude.'

Waarom is dat nodig?

'Ieder bedrijf, elke instantie heeft wel iets extreems meegemaakt in deze coronatijd. Mensen zijn geschrokken. Ik zie in organisaties die aan die frontlinie hebben gevochten een tweedeling ontstaan. Kijk naar de politie, gemeenten, ziekenhuizen, GGD's. Je hebt daar mensen die zichzelf driehonderd slagen in de rondte moesten werken en mensen die thuis kwamen te zitten – zoals administratief medewerkers. Daar heb je kans dat de boel uit elkaar valt, dat je zo'n wij-zij-gevoel krijgt. Je wil voorkomen dat de ic-verpleegkundige en artsen tegenover de mensen die thuiszaten een gevoel hebben van: 'Ja maar jullie weten niet hoe het was'.'

En hoe zit dat met het bedrijfsleven?

'Daar is die tweedeling minder, maar ook daar is veel veranderd. Sommige organisaties of kleine ondernemers liggen helemaal stil, doen álles om te overleven. Misschien zijn daar wel werknemers ontslagen. Ik hoor ook over bedrijven die mensen echt een beetje zijn kwijtgeraakt, werknemers die vereenzamen, verpieteren op hun zolderkamers. Werkgevers die wakker liggen omdat het water hun aan de lippen staat.'

Maar er zijn ook bedrijven die juist floreren tijdens deze crisis.

'Zeker. Denk aan boodschappendiensten, drogisten, supermarkten, de uitvaartbranche. Daar is soms juist haast een militaristisch regime nodig geweest om de boel draaiende te houden. Dus ook daar was de menselijkheid weg en worden werknemers soms vergeten. Er was geen tijd voor voortgangsgesprekken, babbeltjes bij de koffieautomaat. Werkborrels konden al helemaal niet, en lunchen deed je misschien alleen, achter je laptop, misschien met Zoom aan. Als je geen aandacht geeft aan veranderde situaties, elkaar niet ziet, de verschillen niet erkent, dan gaat het broeien. Rotten. Dan krijg je spanningen.'

En wat kan antropologie hierin betekenen?

'We moeten met z'n allen erkennen dat we in een nieuwe, onbekende situatie zijn beland, en afscheid nemen van het oude. In Nepalese tempels zag ik afscheidsrituelen met wierook, mensen in Afrika dansten met maskers op om de goden aan te roepen en zo ook met zichzelf in het reine te komen.'

Dus jij gaat met wierook door de kantoorgangen zwaaien...?

'Haha, nee, dat dus niet. Kijk, we hebben in Nederland al heel veel gewone rituelen. Af en toe een teamdag, bedrijfsuitje, heisessie, bitterballenborrel. Ik denk dat het belangrijk is dat we met z'n allen uitspreken waar het wringt. Laat alle werknemers maar samen wandelen, vertellen. Wat heb je meegemaakt? Laat ze maar uitspreken, of op briefjes schrijven, wat onder de oppervlakte leeft. En als je ergens afscheid van wil nemen, kan het ook helpen om dingen te verbranden.'

Vertel...?

'Ik verbrandde een keer samen met personeelsleden van een familiebedrijf een eikenhouten bureau. Dat was van een directielid dat een jaar daarvoor al met pensioen was gegaan. We stonden op hun parkeerterrein, gooiden een jerrycan benzine over dat ding en hup de hens erin. Pas toen kon iedereen echt afscheid van hem nemen en stopten mensen met oude urenstaatjes invullen omdat dat altijd moest.'

Ik zie dat mensen bij – ik noem maar wat – een advocatenkantoor nog niet doen. En moeten we dan met z'n allen mondkapjes gaan verbranden?

'Dat laatste vind ik niet eens zo'n slecht idee. Maar ik denk dat je heel goed moet bedenken wat bij jouw bedrijf of instantie, sector en werknemers past. Een grote eventorganisatie moet misschien via een speech van de directeur

afscheid nemen van het idee dat ze de komende maanden honderden mensen bij elkaar op één evenement kunnen plaatsen. In de blauwepakkenomgeving doe je weer eerder een keurig glaasje champagne – op afstand – om te proosten op het 'nieuwe normaal'. Niet teveel poespas. Bij een zorgboerderij of kinderopvang laat je kinderen een lied schrijven. Een jong marketingbedrijf staat misschien stil bij de situatie met vlotte gimmicks. Maar ik was ook bij een waterschapsbedrijf, waar meer oudere werknemers werkten, en daar zijn collega's overleden aan corona. Daar hebben werknemers juist behoefte aan herdenkingsdiensten. De sfeer zal daar ingetogener zijn.'

Santeria priester op Cuba voorspelt de toekomst van Danielle Braun

En de zorginstanties? Daar is misschien wel het meeste veranderd in korte tijd.

'Ziekenhuizen en bijvoorbeeld GGD's en huisartspraktijken moeten vergaderen over hoe je weer naar een regulier zorgsysteem gaat. Je kunt niet van de ene op de andere dag het crisisleiderschap weer afschaffen. De ic-hoofden stonden de afgelopen maanden aan het roer, logisch, nood breekt wet, maar dat moet nu langzaam weer worden overgenomen door de raden van bestuur.'

Wat wil je werkend Nederland meegeven?

'We geven geen handen meer, moeten afstand houden bij de koffieautomaat, kunnen niet samen lunchen. We hebben nieuwe omgangsvormen. Houd er rekening mee dat je de eerste dagen op kantoor, als je weer naar kantoor mág, misschien met z'n allen wat meliger bent, wat drukker, of juist chagrijniger. En vooral: minder productief. Je bent alleen maar bezig met hoe je een kop koffie pakt, welke ruimte je wel en niet in mag komen. Sommige mensen zijn bang voor hun gezondheid, anderen denken: het was eigenlijk wel lekker, dat thuiswerken in joggingpak. En weet je? Het is niet erg. Culturele aanpassing vergt energie. Het is net zoiets als in een nieuw huis gaan wonen, en al je spullen liggen opeens ergens anders. Je routine is kwijt. Geef jezelf en anderen daar de tijd voor.'